

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY**

Podklad pro diskusi
ke Strategii vzdělávací politiky do roku 2020

4. Učitel jako předpoklad kvalitní výuky

Praha, březen 2013

Úvod

V lednu 2013 zahájilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy přípravu *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*, která má vytvořit rámec pro dlouhodobý rozvoj celého vzdělávacího systému. V zájmu zohlednění názorů všech klíčových aktérů v oblasti vzdělávání, ale i široké veřejnosti se od počátku snažíme strategii připravovat co nejotevřenějším způsobem. Základní východiska a principy připravované strategie jsou představeny v materiálu *Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020*. Na toto obecné shrnutí navazují dílčí materiály pro diskusi vypracovávané ministerstvem k jednotlivým profilujícím tématům, které budou v průběhu jara 2013 předkládány k veřejné konzultaci v tomto pořadí:

1. Posílení relevance a prestiže školy a školního vzdělávání
2. Odstraňování slabých míst vzdělávacího systému
3. Ověřitelné standardy jako předpoklad zajištění kvality výuky
- 4. Učitel jako předpoklad kvalitní výuky**
5. Kvalitní řízení vzdělávacího systému a posilování jeho kapacity

Tyto podklady mají sloužit k iniciaci diskuze o jednotlivých hlavních směrech budoucí strategie.

Posláním předkládaného dokumentu je zahájit diskusi o problematice učitelské profese, přičemž hlavní pozornost chceme soustředit k čtyřem tématům:

- role a postavení učitele ve společnosti,
- kvalita profesní přípravy učitelů,
- podpora profesního rozvoje učitelů,
- kariérní perspektiva učitelské profese.

Některým bezprostředně souvisejícím tématům se věnují samostatné kulaté stoly, a proto je ponecháváme pro tuto chvíli vědomě stranou (role školy a školního vzdělávání obecně, otázka ukotvení vzdělávacích standardů a jejich ověřování, řízení vzdělávacího systému).

Chceme proměnit roli i připravenost učitelů jako předpokladu kvalitní výuky

Uplynulá dvě desetiletí byla poznamenána významným vědecko-technickým pokrokem a společenskými změnami, v jejichž kontextu dochází taktéž k proměně postavení a role učitelů ve vzdělávacím systému. Navzdory těmto změnám učitelé stále zůstávají stěžejním prvkem vzdělávacího procesu každého žáka a studenta. Podprůměrný učitel nedokáže zajistit kvalitní výuku ani v případě bezvadných podmínek. Naopak dobrý učitel dokáže velmi dobře kompenzovat situace, kdy podmínky vzdělávacího procesu nejsou zcela ideální.

Český vzdělávací systém se aktuálně potřebuje vyrovnat s proměnami okolního světa a odstranit překážky bránící zajištění příznivých podmínek pro kvalitní výuku. Stěžejní roli v tomto nesnadném procesu hraje právě učitel, působící souběžně jako aktér, prostředník i jeden z cílů probíhajících změn. Naší vizí je dosažení takového stavu, kdy učitel provází žáka a studenta vzdělávacím procesem, pomáhá mu dosahovat maxima svých možností a spolu s ním se rozvíjí.

Skutečné naplnění role učitele znemožňuje několik překážek, které je třeba systematicky odstraňovat. Za nejvýznamnější z nich považujeme:

- nízkou atraktivitu a neuspokojivou kariérní perspektivu učitelské profese, vyplývající z převládajícího mínění ohledně nedostatku příležitosti k uplatnění samostatného potenciálu a k opravdové seberealizaci,
- nedostatečnou praktickou průpravu v rámci počáteční přípravy budoucích učitelů na vysokých školách,
- chybějící standard učitelské profese,
- absenci metod profesní podpory a spolupráce učitelů,
- nedostatečnou podporu dalšího profesního rozvoje učitelů.

Hlavní zamýšlená opatření z pozice ministerstva:

- **V souladu s definovanými funkcemi školy zdůraznit roli učitele** jako pomáhající profese, která podporuje mladé lidi v rozvoji těch kompetencí, které potřebují pro úspěch seberealizaci v osobním i profesním životě. Výuku můžeme vnímat jako pomáhající¹ profesi, pokud se jedná o komplexní, mnohorozměrný proces interakce mezi učitelem a žákem, ve kterém jsou odborné znalosti použity k podpoře a rozvoje jedinců i společnosti.
- **Proměnit roli učitelů** jednak revizí systému jejich počáteční přípravy s důrazem na kompetenční výuku, na získávání i uplatňování odborných poznatků souběžně s výukovou praxí, s důrazem na rozvoj žákovy osobnosti v demokratickém duchu, jednak zavedením systému profesního růstu.
- **Zlepšit profesní přípravu učitelů** posílením objemu praktické složky v počátečním vzdělávání učitelů, úpravou kurikula pedagogických oborů, s důrazem na kompetenční výuku a společně vypracované standardy, a vymezením jasného standardu učitelské profese.

¹ "Pomoc" je zde míněna především v psychosociálním smyslu, kdy je vnímána jako intervence uplatňovaná v profesích pracujících s mezilidskými vztahy.

- **Podpořit profesní rozvoj učitelů** zaváděním a rozvojem podpůrných mechanismů usnadňujících výkon učitelského povolání, jako jsou mentoring, další vzdělávání, sdílení dobré praxe a rovněž oddělení mechanických a administrativních úkonů od učitelovy pedagogické práce.
- **Podporovat pedagogickou přípravu a profesní rozvoj vyučujících vysokých škol.**
- **Podporovat učitelství jako elitní a atraktivní povolání** propracováním náročných a přitažlivých cílů a obsahů výuky, stanovením jasné kariérní perspektivy učitelské profese (včetně odborné) a otevřením vzdělávacího systému pro další odborníky z praxe.

Otázky pro diskuzi

- 1. Jakými způsoby lze učinit učitelskou profesi atraktivnější?**
- 2. Za jakých podmínek je možné v našem systému realizovat myšlenku učitelství jako pomáhající profese?**
- 3. Jaká by měla být role výuky a její vztah k učení?**
- 4. Jak by se měla proměnit počáteční příprava učitelů na vysokých školách?**
- 5. Jaké metody profesní podpory a spolupráce učitelů by měl stát podporovat?**
- 6. Jakými způsoby lze zajistit a podpořit další vzdělávání učitelů?**